

Zasady notowań na rynkach prowadzonych przez TGE

Biuro Operacji Giełdowych

Agenda

- ❖ Organizacja notowań na rynkach prowadzonych przez TGE
- ❖ Systemy Notowań
- ❖ Typy zleceń
- ❖ Zasady anulowania transakcji

Organizacja notowań na rynkach prowadzonych przez TGE

I. Rynek Towarów Giełdowych - RTG

- ❖ Rynek Dnia Następnego i Bieżącego – RDNiB (RDN i RDB)
- ❖ Rynek Dnia Następnego i Bieżącego gazu – RDNiBg (RDNg i RDBg)
- ❖ Rynek Praw Majątkowych – RPM
- ❖ Rynek Towarów Rolno – Spożywczych - RTRS

II. Zorganizowana Platforma Obrotu - OTF

- ❖ Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
- ❖ Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)
- ❖ Rynku Terminowym Praw Majątkowych (RTPM)

III. Rynek Instrumentów Finansowych - RIF

- ❖ Rynek Instrumentów Finansowych, gdzie przedmiotem obrotu są Uprawnienia do emisji EUA

I. Rynek Towarów Giełdowych - RTG

- ❖ Regulacją nadrzędną dla RTG jest Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych
- ❖ RTG jest prowadzony zgodnie z Regulaminem obrotu Rynku Towarów Giełdowych Towarowej Giełdy Energii S.A.

II. Zorganizowana Platforma Obrotu - OTF

- ❖ Regulacją nadrzędną dla OTF jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi
- ❖ OTF jest prowadzony zgodnie z Regulaminem obrotu Zorganizowanej Platformy Obrotu Towarowej Giełdy Energii S.A.

III. Rynek Instrumentów Finansowych - RIF

- ❖ Regulacją nadrzędną dla RIF jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi
- ❖ RIF jest prowadzony zgodnie z Regulaminem obrotu Rynku Instrumentów Finansowych Towarowej Giełdy Energii S.A.

Każdy podmiot, który chce aktywnie działać na rynkach prowadzonych przez TGE jest zobowiązany do spełnienia następujących warunków:

- ❖ Uzyskać status Członka Giełdy na RTG/ Członka Giełdy na RIF/ Członka OTF Towarowej Giełdy Energii S.A.
- ❖ Być dopuszczonym do działania na wybranych rynkach
- ❖ Uzyskać dostęp do systemu notującego

Systemy notowań

I. Rynek Towarów Giełdowych - RTG

- ❖ X-Stream Trading
 - Rynek Dnia Następnego
 - Rynek Dnia Następnego i Bieżącego gazu
 - Rynek Praw Majątkowych
 - Rynek Towarów Rolno – Spożywczych
- ❖ Sapri
 - Rynek Dnia Następnego – w ramach PCR (łączenie rynków)
- ❖ M7
 - Rynek Dnia Bieżącego

II. Zorganizowana Platforma Obrotu - OTF

- ❖ X-Stream Trading
 - Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
 - Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)
 - Rynku Terminowym Praw Majątkowych (RTPM)

III. Rynek Instrumentów Finansowych - RIF

- ❖ X-Stream Trading
 - Rynek Instrumentów Finansowych, gdzie przedmiotem obrotu są Uprawnienia do emisji EUA

Na rynkach prowadzonych przez Towarową Giełdę Energii wyróżniamy następujące systemy prowadzenia notowań:

- ✓ **System kursu jednolitego**
- ✓ **System notowań ciągłych**
- ✓ **System aukcji**
- ✓ **Transakcje pozasesyjne**

I. System kursu jednolitego – polegający na wyznaczeniu kursu, po którym zawierane są wszystkie transakcje wynikające ze zleceń uczestniczących w tej fazie sesji, których limity cen w zleceniu nie są wyższe od wyznaczonego kursu dla zleceń kupna i których limity cen w zleceniu nie są niższe od wyznaczonego kursu dla zleceń sprzedaży

❖ RTG

- Rynek Dnia Następnego
- Rynek Praw Majątkowych
- Rynek Towarów Rolno – Spożywczych

❖ OTF (wykorzystywany w fazie równoważenia)

- Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
- Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)
- Rynku Terminowym Praw Majątkowych (RTPM)

II. System notowań ciągłych - transakcje w systemie notowań ciągłych zawierane są po kursie równym limitowi ceny, jaki został podany w zleceniu wcześniej wprowadzonym, oczekującym w tabeli zleceń, pod warunkiem, że: limit zlecenia oczekującego kupna nie jest niższy od wchodzącego na rynek zlecenia sprzedaży, lub limit zlecenia oczekującego sprzedaży nie jest wyższy od wchodzącego na rynek zlecenia kupna

❖ RTG

- Rynek Dnia Następnego
- Rynek Praw Majątkowych
- Rynek Dnia Następnego i Bieżącego gazu

❖ OTF

- Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
- Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)
- Rynku Terminowym Praw Majątkowych (RTPM)

❖ RIF

- Rynek Instrumentów Finansowych, gdzie przedmiotem obrotu są Uprawnienia do emisji EUA

III. System aukcji – transakcje zawierane są według modelu notowań ciągłych, z zastrzeżeniem, że w przypadku aukcji kupna jest tylko jedno zlecenie kupna – zlecenie oferenta, w przypadku aukcji sprzedaży jest tylko jedno zlecenie sprzedaży – zlecenie oferenta. Zlecenie oferenta jest składane po złożeniu zleceń przez uczestników aukcji

❖ RTG

- Rynek Towarów Rolno – Spożywczych

❖ OTF

- Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
- Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)

IV. Transakcje pozasesyjne – transakcje zawierane są na warunkach uzgodnionych wcześniej przez strony transakcji

❖ RTG

- Rynek Praw Majątkowych

Typy zleceń

- ❖ Członek Giełdy odpowiada za prawidłowość swoich zleceń
- ❖ Zlecenie złożone na rynek pozostaje aktywne do czasu zakończenia modyfikacji lub anulowania
- ❖ W złożonym zleceniu można modyfikować: limit ceny, wolumen. Zlecenie można zawiesić lub anulować
- ❖ Czas złożenia zlecenia nie zmienia się gdy wolumen zostanie zmniejszony
- ❖ Portfel oraz typ zlecenia nie podlegają modyfikacji w złożonych zleceniach
- ❖ Zlecenie nie może być modyfikowane gdy notowania są zawieszane
- ❖ Zlecenia kupna na rynkach typu „spot” są sprawdzane pod względem zabezpieczeń
- ❖ Zlecenia mogą być realizowane częściowo, każda część musi dotyczyć jednego kontraktu
- ❖ Zlecenia rynkowe – można składać tylko podczas notowań na danym instrumencie
- ❖ Zlecenia private (lokalne) – można składać tylko podczas notowań na danym instrumencie. Nie są sprawdzane pod względem zabezpieczeń.

- ❖ Dla instrumentów godzinowych na RTG w ramach Rynku Dnia Bieżącego RDB jest określona cena minimalna i maksymalna dla zleceń, które wynoszą odpowiednio : cena minimalna (-) 9999 Euro/MWh i cena maksymalna (+) do 9999 Euro/MWh, wyrażona w polskich złotych przy użyciu kursu przeliczeniowego zgodnie z procedurami giełdowymi
- ❖ Dla instrumentów na RTG w ramach Rynku Dnia Następnego jest określona cena minimalna i maksymalna dla zleceń, które wynoszą odpowiednio : cena minimalna (-) 500 Euro/MWh i cena maksymalna (+) do 3000 Euro/MWh, wyrażona w polskich złotych przy użyciu kursu przeliczeniowego zgodnie z procedurami giełdowymi
- ❖ Dla instrumentów na rynku gazu RDNiBg jest określona cena minimalna i maksymalna dla zleceń, które wynoszą odpowiednio : cena minimalna 0,01 zł/MWh i cena maksymalna 1.500,00 zł/MWh,
- ❖ Nominał instrumentów na OTF i instrumentów blokowych na RTG – wolumen 1 kontrakt równy jest iloczynowi 1 MW i liczby godzin wykonania danego instrumentu, np. wolumen dla instrumenty dobowego typu base wynosi $1\text{MW} \cdot 24\text{h} = 24\text{MWh}$

- ❖ **Zlecenie dzienne (Rest of day)** – zlecenie jest ważne w dniu przekazania na giełdę.
- ❖ **Zlecenie ważne do końca okresu notowań (Good until expiry)** - zlecenie jest ważne do końca notowania instrumentu.
- ❖ **Zlecenie do dnia (Good until date)** - zlecenie jest ważne do daty określonej na etapie składania zlecenia. Zlecenie bądź jego niezrealizowana część przechodzi na kolejną sesję notowania instrumentu do dnia, w którym upływa określony termin.
- ❖ **Zlecenie typu faza sesji (Session)** – zlecenie jest ważne do końca fazy notowań, w trakcie trwania której zostało złożone na rynek. Niezrealizowane zlecenie, bądź jego część jest anulowana po zmianie fazy notowań.

- ❖ **Zlecenie czasowe (Timed order)** - zlecenie jest ważne w dniu przekazania na giełdę do czasu określonego na etapie składania zlecenia.
- ❖ **Zlecenie typu zrealizuj i anuluj (Fill and kill)** – zlecenie uczestniczy tylko w fazie notowań ciągłych. Jest ważne do momentu zawarcia pierwszej transakcji (lub pierwszych transakcji, jeżeli realizowane są jednocześnie), przy czym niezrealizowana część zlecenia jest anulowana. Zlecenie może być realizowane w całości, częściowo lub nie zostać zrealizowane w ogóle. Zlecenie to może zostać złożone bez podania limitu ceny.
- ❖ **Zlecenie typu zrealizuj lub anuluj (Fill or kill)** - zlecenie uczestniczy tylko w fazie notowań ciągłych. Jest ważne do momentu zawarcia pierwszej transakcji (lub pierwszych transakcji, jeżeli realizowane są jednocześnie), przy czym zlecenie musi być zrealizowane w całości albo nie zostanie zrealizowane w ogóle. Jeżeli układ zleceń nie pozwala na realizację zlecenia w całości, zlecenie jest anulowane. Zlecenie może zostać złożone bez podania limitu ceny.

Zlecenia typu Fill and kill i Fill or kill nie są ujęte w tabeli zleceń. Po złożeniu takich typów zlecenia następuje zawarcie transakcji albo są one usuwane.

- ❖ **Zlecenie Single Order**- ważne do końca trwania sesji podczas której zostały złożone. Zlecenie to składane jest na każdą godzinę doby dostawy z osobna (zlecenie dedykowane do procesu MC).
- ❖ **Zlecenia Block Order** - ważne do końca trwania sesji, podczas której zostały złożone. Zlecenie to składane jest dla zbioru godzin (bloku), w ramach danego dnia dostawy.

Typy zleceń

REG

zlecenie regularne

ICB

zlecenie typu Iceberg

Warunki realizacji

NON

brak warunku realizacji

IOC

zlecenie natychmiastowe realizowane w całości, częściowo lub wcale (niezrealizowana część zlecenia zostaje anulowana)

FOK

zlecenie natychmiastowe realizowane w całości lub wcale

Termin realizacji

GFS

zlecenie ważne do końca notowań kontraktu

GTD

zlecenie ważne do czasu zdefiniowanego przez wprowadzającego zlecenie

Zasady anulowania transakcji

Anulowanie transakcji – zasady ogólne

- ❖ Przedmiotem anulowania na TGE mogą być transakcje zawarte tylko w systemie notowań ciągłych
- ❖ Proces anulowania przedstawiony jest w regulaminie każdego rynku oraz w szczegółowych zasadach anulowania transakcji (dla RTG i OTF) oraz w szczegółowych zasadach obrotu rynku instrumentów finansowych TGE (dla RIF)
- ❖ Błąd oczywisty – jest to obszar cenowy, w którym transakcja może być anulowana bez zgody drugiej strony transakcji. Błąd oczywisty obowiązuje na RTG i OTF, nie obowiązuje na RIF.

Anulowanie transakcji – rynki na których można anulować transakcje

❖ RTG

- Rynek Dnia Następnego
- Rynek Praw Majątkowych
- Rynek Dnia Następnego i Bieżącego gazu
- **Uwaga!!!! Transakcje zawarte na Rynku Dnia Bieżącego nie mogą być anulowane**

❖ OTF

- Rynek Terminowym Produktów z dostawą energii elektrycznej (RTPE)
- Rynku Terminowym Produktów z dostawą gazu (RTPG)
- Rynku Terminowym Praw Majątkowych (RTPM)

❖ RIF

- Rynek Instrumentów Finansowych, gdzie przedmiotem obrotu są Uprawnienia do emisji EUA

Anulowanie transakcji – składanie wniosku

- ❖ Wniosek o anulowanie transakcji znajduje się na stronie internetowej TGE – o giełdzie / regulacje
- ❖ Wniosek powinien być złożony nie później niż **15 minut** po zawarciu transakcji – **e-mail z wypełnionym formularzem wniosku lub jego skanem, wysłany ze zgłoszonego do TGE adresu maklera wypełniającego wniosek**
- ❖ **Złożenie wniosku musi zostać potwierdzone telefonicznie przez wnioskodawcę**
- ❖ Druga strona transakcji wyraża lub nie wyraża zgody na anulowanie transakcji – **e-mail**
- ❖ W jednym wniosku można wnosić o anulowanie wszystkich błędnych transakcji zawartych na podstawie **jednego błędnego zlecenia**

Zarząd Giełdy lub upoważniony przez Zarząd pracownik Giełdy podejmuje decyzję o anulowaniu transakcji

Transakcja może być anulowana bez zgody drugiej strony jeżeli błąd w zleceniu Członka Giełdy uznaje się za **błąd oczywisty – wtedy gdy kurs błędnej transakcji znajduje się poza przedziałem:**

a) **dolnej granicy** – cena odniesienia dla danego instrumentu pomnożony przez:

- ❖ 0,5 dla instrumentów godzinowych na RTG (RDN i RDBg)
- ❖ 0,8 dla OTF oraz RTG (RPM, oraz instrumentów blokowych RDN i RDNg)

b) **górną granicę** – cena odniesienia dla danego instrumentu pomnożony przez:

- ❖ 2 dla instrumentów godzinowych na RTG (RDN i RDBg)
- ❖ 1,2 dla OTF oraz RTG (RPM, oraz instrumentów blokowych RDN i RDNg)

Ceną odniesienia dla danego instrumentu jest:

- ❖ ostatni kurs jednolity – dla instrumentów godzinowych RDN oraz instrumentów RPM na RTG
- ❖ kurs ostatniej transakcji – dla instrumentów blokowych RDN oraz dla instrumentów RDNg, RDBg na RTG
- ❖ ostatni kurs rozliczeniowy – dla instrumentów na OTF

W przypadku braku określenia ceny odniesienia, błąd w zleceniu nie może zostać uznany za oczywisty.

- Zarząd Giełdy lub upoważniony przez Zarząd pracownik Giełdy może anulować transakcję, którą uzna się za błąd oczywisty nawet bez zgody drugiej strony.
- Zarząd Giełdy lub upoważniony przez Zarząd pracownik Giełdy może nie wyrazić zgody na anulowanie transakcji pomimo wyrażenia zgody na anulowanie dwóch stron.

Dziękuję za uwagę

Biuro Operacji Giełdowych
Towarowa Giełda Energii S.A.
ul. Książęca 4, 00-498 Warszawa
DN@tge.pl

